

EKONOMSKI FAKULTET U ZAGREBU

1. ORGANIZACIONI RAZVOJ. U razvoju Ekonomskog fakulteta u Zagrebu možemo razlikovati tri etape i to: 1. Visoku školu za trgovinu i promet (od 1920–25); 2. Ekonomsko-komercijalnu visoku školu (od 1925–47) i 3. Ekonomski fakultet u sastavu Sveučilišta (od 1947).

Visoka škola za trgovinu i promet u Zagrebu osnovana je Uredbom od 17. VI 1920, pa je ne samo u Jugoslaviji nego i na cijelom Balkanskom poluotoku prva te vrste. Zadaća joj je bila da slobodnim naučavanjem dade »slušačima temeljitu teoretsku i praktičnu naobrazbu u predmetima bankarstva, velike domaće i međunarodne trgovine, prometa, konzularne službe, osiguranja i drugih gospodarskih potreba, kao i da pripravlja kandidate za učiteljstvo u trgovačkim akademijama«. Obuka je trajala šest semestara, a održavali su je redoviti i izvanredni profesori, privatni i honorarni docenti te učitelji jezika i vještina uz pomoć asistenata.

Ekonomsko-komercijalna visoka škola u Zagrebu nastala je iz Visoke škole za trgovinu i promet na temelju zakonske Uredbe od 23. XII 1925. o uređenju EKVŠ u Zagrebu s nastavom od osam semestara. Toj visokoj školi stavljeno je u zadatak: a) da naučno obrađuje komercijalno-ekonomske i njima srodne nauke, b) da svoje slušače upućuje u sistematsko izučavanje socijalnih, ekonomsko-političkih i komercijalnih znanosti, c) da im dade naučnu stručnu spremu za državnu službu i slobodna zvanja, i d) da osposobljuje kandidate za nastavničku službu u trgovačkim akademijama iz komercijalnih predmeta.

Akadske su vlasti bile: rektor, dekan i profesorski savjet. Rektora i dekana birao je profesorski savjet između redovitih profesora, a zamjenjivali su ih prorektor odnosno prodekan. Naredbom od 23. I 1926. donesen je propis o stjecanju doktorata ekonomsko-komercijalnih znanosti, a naredbom od 26. I 1926. propisi o nostrifikaciji doktorata ekonomsko-komercijalnih znanosti stečenih na stranim visokim školama.

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu nastao je iz Ekonomsko-komercijalne visoke škole. Pravna podloga mu je čl. 1 Zakona o ovlaštenju Vlade NR Hrvatske za donošenje uredaba o obnovi zemlje i narodne privrede od 4. srpnja 1946. Vlada je na prijedlog Ministra prosvjete i Ministra trgovine i opskrbe donijela Uredbu o Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od 4. travnja 1947. Nastavno, pomoćno i tehničko osoblje EKVŠ-e stavlja se na raspolaganje Ministarstvu trgovine i opskrbe NRH. Ministar prosvjete NRH i Ministar trgovine i opskrbe NRH imenovali su tri elektora iz redova profesora EKVŠ-e (M. Mirković, Š. Babić, J. Nagy) koji su izvršili izbor nastavnog, pomoćnog i tehničkog osoblja Ekonomskog fakulteta. Ekonomski fakultet stavlja se prvobitno pod vrhovni nadzor Ministarstva trgovine i opskrbe

NRH, a njegov nastavni plan i program donijeli su Ministar prosvjete i Ministar trgovine i opskrbe NRH uz suglasnost Komiteta za škole i nauku pri Vladi FNRJ.

U sve tri etape (tj. Visoke škole za trgovinu i promet, Ekonomsko-komercijalne visoke škole i Ekonomskog fakulteta) diplomiralo je do 31. V 1968. godine 6975 studenata.

2. ZNANSTVENO-NASTAVNE JEDINICE. Na Visokoj školi za trgovinu i promet odnosno na EKVŠ-i zakonski je ustanovljeno 19 katedara: 1. za *političku ekonomiju* (s predmetima: teoretska ekonomija, historija ekonomskih doktrina, nauka o novcu i kreditu, povijest gospodarskog razvitka, nauka o krizama i konjunkturama); 2. za *ekonomsku politiku* (osnove ekonomske politike, agrarna ekonomija i agrarna politika, obrtna i industrijska ekonomija i politika, trgovačka, kreditna i novčarska te prometna, turistička, carinska politika kao i privredna predstavništva i komore); 3. za *socijalnu nauku i socijalnu politiku* (opća sociologija, socijalna politika – teoretska i praktična, socijalna uprava i socijalno zakonodavstvo, radno pravo i povijest socijalnih pokreta); 4. za *ekonomsku historiju* (ekonomska historija od najstarijih vremena do danas, posebna ekonomska historija Evrope); 5. za *ekonomsku geografiju* (opća, fizička i privredna geografija te privredna geografija Evrope, izvanevropskih država, Jugoslavije, mediteranskih država i Podunavlja); 6. za *zadrugarstvo* (nauka o zadrugarstvu, zadružno poslovanje i zadružne revizije te zadružno zakonodavstvo); 7. za *nauku o osiguranju* (nauka o osiguranju i tehnika osiguranja); 8. za *financijsku znanost* (nauka o financijama, financijska i porezna politika, nauka o javno-pravnim poduzećima, nauka o budžetu i nauka o javnom kreditu); 9. za *komunalnu nauku i komunalnu politiku* (komunalno pravo i komunalna organizacija, komunalna privreda te komunalna socijalna politika); 10. za *statistiku* (opća teoretska statistika, privredna i poslovna statistika, socijalna statistika i nauka o istraživanju privrednih kriza i konjunktura); 11. za *nauku o privatnom gospodarstvu* (a. opća nauka o privatnom gospodarstvu: opća teorija o poslovanju privrednog poduzeća, financiranje, kalkulacija, privredna propaganda – reklama, i b. posebna nauka o privatnom gospodarstvu: poslovanje trgovačkih, industrijskih, poljodjeljskih poduzeća i banaka); 12. za *tehniku privrednog poslovanja* (nauka o trgovačkom i bankovnom knjigovodstvu, nauka o posebnom knjigovodstvu, bilanciranje, knjigovodstveni stručnjaci, poslovna revizija i revizori, korespondencija s kontoarskim radovima i stenografija); 13. za *tehniku međunarodne trgovine* (tehnika međunarodne trgovine, politička aritmetika i bankovna računica); 14. za *tehnologiju – poznavanje robe* (tehnologija i nauka o poznavanju robe); 15. za *tehnologiju – istraživanje robe* (tehnika i nauka o istraživanju robe, primjena naučnih istraživanja); 16. za *privatno nacionalno i internacionalno pravo* (nauka o općem privatnom pravu, nauka o međunarodnom privatnom pravu i enciklopedija prava); 17. za *javno nacionalno i internacionalno pravo* (nauka o državnom i ustavnom pravu, nauka o upravnom pravu, međunarodno javno i konzularno pravo, prometno pravo, financijska i porezna prava); 18.

za *privredno pravo* (trgovačko, mjenično, čekovno, obrtno i patentno pravo te stečajno s osnovima građanskog parbenog postupka); 19. za *diplomatsku historiju* (politika, opća i nacionalna historija, opća i nacionalna diplomatska historija, savremeni međunarodni i politički problemi i novinarstvo).

Osim spomenutih katedara ustanovljeno je 13 naučnih zavoda i isto toliko seminara, no osnovano je (zbog nedostatka materijalnih sredstava) samo ovih 8 zavoda: a) ekonomsko-geografski zavod (osnovan 1926), b) tehnološki zavod za poznavanje robe (1921), c) tehnološki zavod za istraživanje robe (1921), d) zavod za političku ekonomiju (1931), e) trgovački zavod (1931), f) pravno-politički ili privredno-pravni zavod (1931), g) diplomatsko-historički zavod (1931) i h) zavod za socijalnu nauku i socijalnu politiku (1937). Takva je struktura katedara odnosno zavoda na EKVŠ bila do oslobođenja 1945. godine. Poslije oslobođenja, a pogotovu pretvaranjem EKVŠ u Ekonomski fakultet osnovane su nove katedre sa svojim predmetima.

Na Ekonomskom fakultetu postoje danas ove katedre kao osnovne znanstvene jedinice u koje su raspoređeni svi nastavni predmeti: 1. Katedra za političku ekonomiju (predstojnik prof. Ivan V r a n ĉ i ć). – 2. Katedra za ekonomiku SFRJ-a (prof. dr Vladimir F a r k a š). – 3. Katedra za financije (prof. dr Marijan H a n ž e k o v i ć). – 4. Katedra za ekonomsku geografiju (prof. dr Jura M e d a r i ć). – 5. Katedra za ekonomiku i organizaciju poduzeća (prof. dr Šimun B a b i ć). – 6. Katedra za statistiku (prof. Adalbert D o b r i ć). – 7. Katedra za matematiku (prof. dr Ljubomir M a r t i ć). – 8. Katedra za tehnologiju (prof. inž. Zvonimir S u p e k). – 9. Katedra za privredno pravo (prof. dr Ivan B u k l j a š). – 10. Katedra za strane jezike (viši predavač inž. Nataša S a k a ĉ).

Centar za naučno-istraživački rad, osnovan 1967. godine, rukovodilac prof. A. D o b r i ć. Zadatak je Centra da proučava probleme s područja nacionalne ekonomike te ekonomike i organizacije poduzeća. Pored toga Centar organizira naučna savjetovanja o problemima privrede i organizira obrazovanje ekonomskih kadrova.

3. ORGANIZACIJA NASTAVE I REŽIM STUDIJA. S obzirom na profil diplomiranog ekonomiste kakav je našoj privredi potreban donesen je nakon opširnih i svestranih diskusija nastavni plan Fakulteta. Prve dvije godine su zajedničke za sve studente, a u trećoj počinje bifurkacija na Studij narodne privrede i Studij poduzeća. To se usmjeravanje na IV godini studija pojačava izbornim grupama, od kojih jednu mora upisati svaki student IV godine pored zajedničkih općeobaveznih predmeta.

Unutar Studija narodne privrede izborne su grupe: 1. Teoretsko-analiitička, 2. Regionalni razvoj i 3. Financijska, a unutar Studija poduzeća: 1. Proizvodno-organizaciona, 2. Komercijalna i 3. Računovodstveno-analiitička.

Na Fakultet se mogu upisati redovni i izvanredni studenti. Redovan student može prijeći u status izvanrednog studenta i obrnuto, uz uvjete predviđene Statutom. Izvanredni je studij organiziran za studente koji redovito rade u privrednim organizacijama ili ustanovama.

Status studenta može steći i osoba koja paralelno studira i na drugom fakultetu. Student ne gubi status studenta ako se upiše i na drugi fakultet.

Studij traje osam semestara. Nakon odslušanog osmog semestra započinje apsolventski staž i traje dva semestra. Studij prvog stupnja traje četiri semestra.

Pravo upisa u I godinu imaju: 1. osoba koja je završila gimnaziju ili srednju ekonomsku školu, višu školu, fakultet ili visoku školu. Kad je potrebno ustanoviti da li je kandidat sposoban da s uspjehom prati nastavu, dužan je, prema odluci Fakultetskog savjeta, položiti kvalifikacioni ispit; 2. osoba koja je završila drugu srednju školu i položila prijemni ispit; 3. osoba koja nije završila srednju školu, ako je starija od 18 godina i ima osnovno osmogodišnje obrazovanje i radnu praksu od 4 godine na ekonomskim, financijskim i računovodstvenim poslovima u radnoj organizaciji i ako položi prijemni ispit.

Student se opredjeljuje za studij u jednom od dva smjera, a u toku studija može prijeći iz jednog u drugi smjer. Posebna se nastava izvodi u prvom stupnju finansijsko-računovodstvenog smjera. To je samostalan studij koji traje četiri semestra.

Svake godine student obavezno upisuje određeni broj predmeta-seminara. Student ima pravo da prema vlastitom izboru upisuje i veći broj predmeta iz slijedeće nastavne godine. Takvim sistemom omogućuje mu se da završi studij prije redovnog vremena.

Redovni student može polagati ispit nakon što je odslušao predavanja i ispunio ostale uvjete propisane Statutom. Izvanredni student stječe pravo polaganja ispita nakon upisa predmeta.

Za izvanredne studente (studij s radnog mjesta) organizirana je nastava gotovo iz svih predmeta koji se na Fakultetu studiraju. Za njih se izdaju mjesečne »Informacije« (Bilten) koje sadržavaju sve obavijesti o studiju, literaturi, režimu studija, ispitnim rokovima, programima, o raznim odlukama organa upravljanja Fakulteta itd.

Na Fakultetu je do kraja šk. god. 1967-68. diplomiralo 1109 izvanrednih studenata.

4. POSTDIPLOMSKI STUDIJ. Počeci postdiplomskog studija iz ekonomskih i društvenih nauka na Sveučilištu u Zagrebu datiraju iz 1939. godine, kada su se na Visokoj ekonomsko-komercijalnoj školi organizirali prvi specijalni doktorantski kursevi iz političke ekonomije, ekonomske politike i diplomatske historije.

Poslije oslobođenja organizaciji takvih studija na Ekonomskom fakultetu pristupilo se tek 1960. godine. Fakultet je najprije organizirao postdiplomski studij iz *Ekonomike komune*, a zatim iz *Ekonomike poduzeća* i *Ekonomike turizma*, te u zajednici s Tehničkim fakultetom postdiplomski studij iz *Ekonomike i tehnike automatizacije*.

NOVA ZGRADA EKONOMSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

Svi su ti studiji organizirani u obliku i na nivou trećeg stupnja nastave radi znanstvenog usavršavanja i uvođenja kandidata u problematiku i metode naučno-istraživačkog rada na spomenutim specijalnim i užim područjima ekonomike. Zajedničko im je obilježje i u tome da imaju općejugoslavenski karakter. Svi su oni nastali iz općenitih potreba za određenim brojem ekonomskih kadrova s najvišom školskom kvalifikacijom, koji su osposobljeni za složeni rad na izgradnji i razvijanju našega komunalnog sistema, na primjeni suvremenih naučnih metoda u organizaciji i analizi poslovanja privrednih poduzeća u uvjetima samoupravljanja, na razvijanju i unapređenju jugoslavenskog turizma, te na primjeni i rješavanju tehničkih, ekonomskih i drugih problema automatizacije u našoj zemlji. U nastavnim planovima i programima svih tih studija obuhvaćena je općejugoslavenska problematika i tematika. Najzad, u izvođenju nastave sudjeluju najistaknutiji stručnjaci za pojedina naučna područja, a III stupanj upisuju studenti iz čitave Jugoslavije.

Postdiplomski studij financiran je do 1965. godine sredstvima Fakulteta, a zatim doprinosima samih polaznika ili njihovih radnih organizacija, dotacijama Sveučilišta i Fonda za naučni rad.

Studij iz Ekonomike komune organiziran je pet puta, i to u šk. god. 1960/61, 1961/62, 1962/63, 1963/64 i 1964/65. Upisala su ga 103 polaznika, od kojih je 70 postiglo magisterij.

Studij iz Ekonomike poduzeća organiziran je prvi put u šk. god. 1961/62. i to pod nazivom Nastava III stupnja iz Ekonomike poduzeća i analize poslovanja s 31 polaznikom, od kojih je 11 magistriralo. U šk. god. 1965/66. organizirana je nova Nastava III stupnja iz Ekonomike poduzeća s 45 polaznika. U šk. god. 1967/68. počela je treća Nastava iz Ekonomike i organizacije poduzeća u trajanju od dvije godine i s tri

smjera (Organizacija proizvodnje, Komercijalno poslovanje, Planiranje i analiza u poduzeću). Na tu nastavu, koja je još u toku, upisano je 85 polaznika.

Studij iz Ekonomike turizma organiziran je kao jednogodišnja nastava u šk. god. 1962/63. s 41 polaznikom, od kojih je magistriralo 28. Taj je studij po drugi put organiziran kao dvogodišnja nastava III stupnja u šk. god. 1965/66. s 28 polaznika, od kojih je 25 položilo završni komisijski ispit, a 3 predala na ocjenu dovršene magistarske radove.

Iz postdiplomskog studija Tehnika i ekonomika automatizacije na Ekonomskom fakultetu je promovirano za magistre ekonomskih nauka 10 kandidata.

U svemu je zvanje magistra ekonomskih nauka do kraja šk. god. 1967-68. postiglo 119 kandidata.

5. DOKTORATI. Od donošenja propisa o stjecanju doktorata ekonomsko-komercijalnih znanosti 1926. godine, taj je doktorat do izbijanja rata 1941. postiglo 56 kandidata, a doktorat ekonomskih nauka od 1951-68. godine 101 kandidat.

Izbor doktorskih teza vršio se nakon osnutka Ekonomskog fakulteta 1947. godine s naročitim obzirom na potrebe privrede i društva.

6. IZDAVAČKA DJELATNOST. Osim nekih knjiga i udžbenika, koje su napisali pojedini nastavnici ili više njih kao suautori, Ekonomski fakultet je od 1953-59. izdao šest svezaka svoga *Zbornika radova*, u kojem je surađivao velik broj njegovih članova.

7. ODNOSI IZMEĐU EKONOMSKOG FAKULTETA I PRIVREDE. Do osnivanja Visoke škole za trgovinu i promet 1920. odnosno VEKŠ-e 1925. godine ekonomskim istraživanjima unutar našeg Sveučilišta bavili su se naučni radnici s drugih fakulteta, napose pravnog, filozofskog, poljoprivrednog i šumarskog. Područja koja su se obrađivala bila su općenita, pretežno političko-ekonomska, ali također i uža kao npr. populaciona i demografska istraživanja, ekonomsko-historijska, ekonomika poljoprivrede i šumarstva, proučavanje zaposlenosti i proizvodnih odnosa i državno-privredne problematike Hrvatske.

Osnivanje prve visokoškolske ekonomske ustanove bilo je podređeno tadašnjem društveno-ekonomskom sistemu. Visoka škola za trgovinu i promet već i u nazivu upućuje na orijentaciju na prometni umjesto proizvodni proces, iako je osnovana 53 godina nakon Marxova »Kapitala«. Glavna joj je svrha bila da obrazuje kadrove za državnu službu i slobodna akademska zvanja (privrednih savjeta i revizora).

Privreda je bila zainteresirana za takve kadrove. Nakon osnivanja EKVŠ-e pokazalo se da je ona premalena, a da bi se mogla vršiti uspješna nastava. Različite privredne korporacije i organizacije osnovale su zakladu sa svrhom da se iz tih sredstava i kredita izgradi suvremenija nastavno-naučna ustanova. Izrađeni su projekti i kupljeno je zemljište (1939), na kojem je poslije oslobođenja izgrađen sadašnji Ekonomski fakultet.

Sadržaj nastave, zavoda i instituta bio je u predratnim ustanovama podređen postojećem društveno-ekonomskom sistemu i potrebama prakse. Tehnološki zavod EKVŠ vršio je razna tehnološka ispitivanja, ekspertize, analize i tekstove za privredu. Nastavnici su bili angažirani u privredi kao savjetnici ili rukovodna izborna lica u privrednim asocijacijama (npr. komora, burza) ili u velikim privrednim i financijskim ustanovama. Kao stalni ili honorarni nastavnici pojedini stručnjaci iz privrede obavljali su i nastavu.

Naučno-istraživački rad na toj ustanovi bio je između dva rata usmjeren više na ekonomiku poduzeća i pojedine grane ekonomike, i to poglavito u ekonomsko-političkom smislu unutar postojećeg društveno-ekonomskog sistema.

Istovremeno razvija se i napredna ekonomska nauka i misao, ali kao djelatnost pojedinaca unutar tih ustanova ili izvan njih. Rezultati takvog rada bila su djela u kojima je došla do izražaja marksistička teoretska i ekonomsko-politička razvojna misao. U ekonomskoj literaturi i djelima dolazi sve jače do izražaja neophodnost razvoja industrije kao temeljne oblasti privrednog razvoja i kao rješenje permanentne agrarne krize i zaposlenja, općeg podizanja životnog nivoa i promjena društveno-ekonomskog sistema. To se osobito pokazalo na Prvom kongresu ekonomista Jugoslavije održanom 1927. godine u Zagrebu, gdje se u referatima isticala neophodnost razvoja industrije i nepoljoprivrednih oblasti te dale preporuke za formiranje pozitivne i stimulativne industrijske politike.

U poslijeratnom periodu bitno se mijenja odnos između Fakulteta i privrede. Kvantitativne promjene su mnogo veće. Na Fakultetu se razvijaju vlastita teoretska i komparativna istraživanja, napose iz planiranja, ekonomike poduzeća, metoda privrednog razvoja, samoupravljanja i posebnih društveno-ekonomskih kategorija: zakona vrijednosti, rente ili neprivrednih djelatnosti, npr. zdravstva.

Odnos između Fakulteta i privrede je raznovrstan. Nastavnici su povezani s društvenom i privrednom djelatnošću preko raznih institucija: u predstavničkim tijelima i njihovim pojedinim organizacionim jedinicama, u radnim organizacijama ili njihovim asocijacijama. Oblik suradnje je raznolik – od savjetodavnog do neposrednog znanstvenog i stručnog rada. Suradnja s privrednim i društvenim organizacijama vrši se i u organizaciji postdiplomske nastave, specijalnih kurseva, praktične nastave i izrade doktorskih disertacija. Fakultet sudjeluje na izradi posebnih kolektivnih studija koje neposredno služe višim društvenim i privrednim organizacijama i organima pri formiranju privredne politike uopće, za posebne zahvate i mjere, ili kao baze raznih simpozija i savjetovanja znanstvenih, nastavnih i privrednih kadrova.

Na Fakultetu je uspostavljena stalna izložba privrede na kojoj se studenti upoznaju sa stanjem i razvojem privrede. Neposredni odnos s privredom studenti stječu u toku studija u obaveznoj praktičnoj nastavi u radnim organizacijama ili njihovim asocijacijama.

Za neposredne potrebe privrede Fakultet organizira posebne oblike studija za izvanredne studente i posebne oblike nastave za dokvalifikaciju ili prekvalifikaciju.